

Sygn. akt II NSKP 27/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Czubik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

SSN Elżbieta Karska

w sprawie z powództwa Związku w W.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o nadużywanie pozycji dominującej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 17 maja 2023 r.

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10 marca 2021 r., sygn. VII AGa 206/19:

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od Związku w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją nr [...] z 18 maja 2016 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej także jako: „pozwany”, „Prezes UOKiK” lub „Prezes Urzędu”)

na podstawie art. 10 ust. 1 i 2 w zw. z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50, poz. 331 ze zm.; dalej jako: „u.o.k.k.”) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 2 pkt 3 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 107, poz. 887 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego z urzędu, uznał za ograniczającą konkurencję i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 9 ust. 1 u.o.k.k., praktykę nadużywania przez [...] Związek z siedzibą w W. (dalej także jako: „powód”, „Związek” lub „[...]”) pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków obejmującym obszary gmin: B., C., G., J., S., S.1, Ś., W. i W.1, polegającą na bezpodstawnym nakładaniu na odbiorców obowiązku ponoszenia kosztów utrzymania, eksploatacji i remontów przyłączy, w tym także usunięcia awarii przyłącza wodociągowego, o którym mowa w art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. Nr 72, poz. 747 ze zm.; dalej jako: „ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu”) – na odcinku od granicy nieruchomości odbiorcy do miejsca wykonania włączenia do sieci wodociągowej, co stanowi naruszenie art. 9 ust. 1 u.o.k.k. i nakazał zaniechania jej stosowania (pkt I decyzji).

Za powyższe naruszenie Prezes UOKiK, na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 1 u.o.k.k., nałożył na [...] karę pieniężną w wysokości 70.357,45 zł, płatną do budżetu państwa (pkt II decyzji).

Po rozpoznaniu odwołania powoda, wyrokiem z 22 listopada 2018 r., XVII AmA 55/16, Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów: 1. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że uchylił pkt II i III decyzji; 2. oddalił odwołanie w pozostałej części; 3. zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania w sprawie.

Rozpoznając odwołanie Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny: Związek z siedzibą w W. jest związkiem międzygminnym, o którym stanowi art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2016, poz. 446), zgodnie z którym w celu wspólnego wykonywania zadań publicznych gminy

mogą tworzyć związki międzygminne. Członkami Związku są: B., C., G., J., S., S.1., Ś., W. i W.1.

Podstawę działalności powoda stanowi „Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie działania Związku”. Przedmiotem działalności powoda jest m.in.: zaopatrzenie w wodę, odbiór i oczyszczanie ścieków na terenie 9 gmin: B., C., G., J., S., S.1, Ś., W. i W.1. Działalność w powyższym zakresie prowadzona jest od 1 stycznia 2012 r. na mocy decyzji Nr [...] z 30 grudnia 2011 r. Na wskazanym obszarze powód jest jedynym podmiotem prowadzącym działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków i zawierającym w tym zakresie stosowne umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków.

Zgodnie z § 30 ust. 3 ww. Regulaminu, osoba ubiegająca się o przyłączenie jej nieruchomości do sieci składa w przedsiębiorstwie (tj. Związku) wniosek o określenie warunków przyłączenia. Po otrzymaniu prawidłowo wypełnionego wniosku przedsiębiorstwo określa warunki przyłączenia, przekazuje je wnioskodawcy wraz z projektem umowy o przyłączenie w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia złożenia wniosku (§ 31 ust. 1 Regulaminu). Zgodnie z § 32 Regulaminu, przyłączenie nieruchomości do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej następuje na podstawie umowy o przyłączenie po spełnieniu technicznych warunków przyłączenia określonych przez [...].

Po przyłączeniu podpisywana jest umowa o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków. Stosowane są cztery wersje umowy (w zależności od grupy odbiorców): a) o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków dla Wspólnot Mieszkaniowych w administracji MZB, b) o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków dla budynków będących własnością gminy W., c) o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z zakładów przemysłowych, d) o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z zakładów przemysłowych (dla pozostałych podmiotów).

Zgodnie z § 5 ust. 1 każdej z wersji umowy, miejscem dostarczenia wody jest zawór główny za wodomierzem głównym, natomiast § 5 ust. 2 umowy stanowi, że miejscem odbioru ścieków jest pierwsza studzienka, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku – granica nieruchomości. Ponadto zgodnie z § 8 ust. 1

umowy, „odbiorca usług zapewnia zdolność niezawodnego działania posiadanych instalacji i przyłączy wodociągowych oraz instalacji i przyłączy kanalizacyjnych”, a stosownie do § 8 ust. 2 umowy: „do obowiązków Odbiorcy Usług należy w szczególności: 1. utrzymanie, eksploatacja i remonty posiadanych przyłączy, w tym także usuwanie ich awarii, 2. powierzenie usuwania awarii osobom posiadającym odpowiednie uprawnienie kwalifikacyjne, 3. natychmiastowe powiadomienie Związku o awarii posiadanych przyłączy, 4. natychmiastowe usunięcie awarii posiadanych przyłączy. Jeżeli awaria przyłącza Odbiorcy Usług powoduje: a) zagrożenie obniżenie poziomu usług świadczonych przez Związek, b) niebezpieczeństwo poniesienia szkody przez Związek lub osoby trzecie, c) zagrożenie dla środowiska, Związek jest uprawniony do podjęcia wszelkich technicznie dostępnych działań celem usunięcia zagrożenia lub niebezpieczeństwa. Brak realizacji przez Odbiorcę Usług obowiązku usunięcia awarii upoważnia Związek do usunięcia awarii przyłącza. Kosztami zastępczego usunięcia awarii Związek obciąży odbiorcę usług”.

[...], na gruncie umów łączących go z odbiorcami, traktuje fragment przewodu wodociągowego zlokalizowanego pomiędzy granicą nieruchomości gruntowej podmiotu przyłączanego a miejscem wpięcia do sieci, jako fragment przyłącza wodociągowego, którego kosztami utrzymania, eksploatacji i remontów, w tym usuwania awarii, obciąża odbiorców.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie [...] od decyzji Prezesa UOKiK z 18 maja 2016 r. podlega uwzględnieniu jedynie w części.

Sąd I instancji wskazał, że stan faktyczny w niniejszej sprawie jest bezsporny. Poza sporem jest m.in., iż powód wymagał od odbiorców ponoszenia kosztów utrzymania, eksploatacji i remontów przyłączy, w tym także usunięcia awarii przyłącza wodociągowego, o którym mowa w art. 2 pkt 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, na odcinku od granicy nieruchomości odbiorcy do miejsca wykonania włączenia do sieci wodociągowej. Sąd Okręgowy zaznaczył, że zasadnicza kwestia sporna dotyczy możliwości kwalifikacji tego rodzaju praktyki, jako praktyki antykonkurencyjnej, w szczególności w kontekście rozkładu obowiązków między

osoby przyłączone do sieci wodociągowej a podmioty odpowiedzialne za świadczenie usług wodociągowych.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 u.o.k.k., zakazane jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym przez jednego lub kilku przedsiębiorców.

Zdaniem Sądu I instancji, pozwany prawidłowo ustalił, że powód posiada status przedsiębiorcy. Organ trafnie zdefiniował też rynek właściwy – zarówno w ujęciu produktowym, jak i geograficznym – przyjmując, że jest to rynek usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę (tj. dostarczania wody za pośrednictwem sieci wodociągowej) i odprowadzania ścieków, obejmujący obszary gmin: B., C., G., J., S., S., Ś., W. i W.1. W ocenie Sądu Okręgowego, nie budzi wątpliwości, że na tym rynku [...] jest monopolistą naturalnym. Wynika to z charakteru świadczonych usług opartych na infrastrukturze, której technologia i koszty jej wybudowania nie uzasadniają uruchomienia działalności w danej dziedzinie na tym samym obszarze przez więcej niż jednego przedsiębiorcę. Przedsiębiorstwo to jest jedynym podmiotem świadczącym na wskazanym obszarze usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę, zaś odbiorcy pragnący przyłączyć się do sieci wodociągowej nie mają możliwości wyboru alternatywnego dostawcy usług.

Sąd I instancji wskazał, że zasadniczy problem – od którego rozwiązania zależy możliwość uznania zakwestionowanej przez Prezesa UOKiK praktyki powoda z pkt I zaskarżonej decyzji, za praktykę naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 9 ust. 1 u.o.k.k. – dotyczy tego, którą ze stron umowy o świadczenie usług zaopatrzenia w wodę obciąża obowiązek ponoszenia kosztów utrzymania, eksploatacji i remontów przyłączy, w tym także usunięcia awarii przyłącza wodociągowego na odcinku od granicy nieruchomości odbiorcy do miejsca wykonania włączenia do sieci wodociągowej.

Zgodnie z art. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem, oraz dostaw wody i odprowadzania ścieków w sposób ciągły i niezawodny, a także zapewnić należyłą jakość dostarczanej wody i odprowadzanych ścieków. Jeżeli umowa o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków nie stanowi inaczej, odbiorca usług odpowiada

za zapewnienie niezawodnego działania posiadanych instalacji i przyłączy wodociągowych lub instalacji i przyłączy kanalizacyjnych z urządzeniem pomiarowym włącznie.

Definicja przyłącza wodociągowego zawarta w art. 2 pkt 6 powołanej ustawy określa je jako „odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym”. Z kolei definicja urządzenia wodociągowego, ujęta w art. 2 pkt 16, określa je jako „ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody”. Z kolei siecią, zgodnie z art. 2 pkt 7 ustawy, są „przewody wodociągowe lub kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego”.

Jak stanowi o tym art. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, o zakresie obowiązków odbiorcy i przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w zakresie utrzymania urządzeń służących realizacji dostaw wody lub odprowadzania ścieków decyduje fakt posiadania tych urządzeń.

Sąd Okręgowy powołał się na uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2017 r., III SZP 2/16, w której została rozstrzygnięta ostatecznie sporna w doktrynie i orzecznictwie kwestia, czym jest przyłącze kanalizacyjne i wodociągowe, a w szczególności, jakie są jego granice i kogo obciążają koszty jego budowy. W uchwale Sąd Najwyższy przesądził, że: 1. przyłączem kanalizacyjnym w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu jest przewód łączący wewnętrzną instalację kanalizacyjną zakończoną studzienką w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, na odcinku od studzienki do sieci kanalizacyjnej; 2. przyłączem wodociągowym w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy jest przewód łączący sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług na całej swojej długości.

W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy wywiódł także tezę, że „po podłączeniu do sieci wodociągowej wspomniany odcinek przewodu (przyłącza) stanie się częścią tej sieci wskutek objęcia go w posiadanie przez

przedsiębiorstwo wodociągowe”. Twierdzenie to zasadza się na ocenie funkcji przyłącza, które służy niewątpliwie temu by doprowadzać do nieruchomości wodę lub odprowadzać ścieki z nieruchomości. Zatem mieści się w pojęciu urządzenia, o jakim stanowi art. 49 § 1 k.c.

Następnie Sąd Najwyższy argumentował, że „skoro siecią są przewody w posiadaniu przedsiębiorstwa, które służą do dostarczania wody albo odprowadzania ścieków, to wskutek przyłączenia do sieci możliwe jest odprowadzanie cieczy od odbiorcy usługi. Najpóźniej więc z chwilą połączenia urządzenia z siecią przedsiębiorstwa sieciowego, obejmuje ono władztwo nad urządzeniem w celach związanych z działalnością przesyłową. Połączenie sieci z instalacją wewnętrzną w nieruchomości ma na celu zapewnienie dostarczania mediów odbiorcy, zatem przyłączy ściśle wiąże się z funkcjami wykonywanymi przez sieć wodociągową albo kanalizacyjną (M. Balwicka-Szczyrba, 1.2.2. Urządzenia przesyłowe - zagadnienia szczegółowe (w:) Korzystanie z nieruchomości przez przedsiębiorców przesyłowych - właścicieli urządzeń przesyłowych), zaś granica między instalacją wewnętrzną a instalacją zewnętrzną jest jednocześnie granicą własności urządzeń należących, z jednej strony do podmiotu przyłączanego, a z drugiej właściciela sieci (R. Trzaskowski, Z problematyki stosunków własnościowych na tle art. 49 kodeksu cywilnego, Kwartalnik Prawa Prywatnego z 2001 r. z. 3, s. 581)”.

Konkludując, Sąd Okręgowy stwierdził za Sądem Najwyższym, że przyłączy na odcinku od granicy nieruchomości do połączenia z dotychczasową siecią wchodzi w skład sieci, ponieważ służy do doprowadzania wody, jest przewodem i jest wykorzystywane w tym celu przez przedsiębiorstwo sieciowe. Bez znaczenia jest przy tym argument, że przedsiębiorstwo nie jest właścicielem nieruchomości, na której urządzenie zostało wybudowane, gdyż kwestię tę wyraźnie reguluje art. 49 § 1 k.c., zgodnie z którym urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzi w skład przedsiębiorstwa.

Jeśli zatem po zespoleniu przyłącza z siecią, przedsiębiorstwo wodociągowe posiada „odcinek przewodu” do granicy nieruchomości, który stanowi już

element sieci, to niewątpliwie ciąży na nim obowiązek określony w art. 5 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, w myśl którego musi ono zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz dostawę wody. Nie budzi więc wątpliwości, zdaniem Sądu Okręgowego, w kontekście powołanego przepisu, że utrzymanie, eksploatacja i remonty, w tym także usuwanie awarii tego elementu sieci obciążają przedsiębiorstwo wodociągowe i to ono powinno ponosić koszty z tym związane.

Również fakt, że wybudowanie na własny koszt tego odcinka przyłącza obciąża w świetle powyższej uchwały odbiorcę, nie oznacza, że odbiorca także jest zobowiązany do utrzymywania w sprawności tego odcinka, który po przyłączeniu stał się elementem sieci. W rezultacie, nałożenie na odbiorcę obowiązku sfinansowania kosztów utrzymania, eksploatacji i remontów przyłączy, w tym także usunięcia awarii, co miało miejsce w niniejszej sprawie, było sprzeczne z art. 5 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu.

Skoro więc powód, będąc monopolistą, nakładał na odbiorców obowiązki, które z mocy prawa obciążały przedsiębiorstwo wodno-kanalizacyjne, to działanie to stanowiło nadużycie pozycji dominującej. Tym samym, Sąd Okręgowy uznał, że powód naruszał zakaz o jakim mowa w art. 9 ust. 1 u.o.k.k., wykorzystując posiadaną przewagę ekonomiczną w warunkach niedostatecznej konkurencji na rynku. Sąd I instancji uznał, że przerzucanie na odbiorców obowiązku ponoszenia kosztów utrzymania, eksploatacji i remontów przyłączy, w tym także usunięcia awarii przyłącza wodociągowego na odcinku od granicy nieruchomości odbiorcy do miejsca wykonania włączenia do sieci wodociągowej, jest przejawem nadużywania pozycji dominującej przez powoda.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy uznał, że Prezes UOKiK prawidłowo zakwalifikował zachowania powoda jako przejaw nadużywania pozycji dominującej.

Sąd I instancji doszedł jednak do przekonania, że nałożenie na przedsiębiorcę kary nie jest uzasadnione w sytuacji, gdy kwestia wykładni przepisu definiującego pojęcie przyłącza wodociągowego i związanych z tym konsekwencji dotyczących skutków podłączenia przyłącza do sieci, w tym posiadania przyłącza przez przedsiębiorstwo wodociągowe jako elementu sieci, stanowiła przedmiot

wielu kontrowersji w doktrynie i orzecznictwie, które ostatecznie rozstrzygnęła dopiero uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2017 r., III SZP 2/16. Każda kara, nawet w najniższej wysokości, byłaby w powyższych warunkach niesłuszną i pozbawioną racji, kłóciłaby się też z poczuciem sprawiedliwości i byłaby sprzeczna z zasadą zaufania do organów państwa.

Wobec powyższego, uznając zasadniczo zarzuty odwołania co do nadużywania pozycji dominującej za nietrafne, Sąd Okręgowy uchylił decyzję zgodnie z żądaniem powoda w zakresie odnoszącym się do skutków finansowych tego nadużycia, uznając, że nałożenie na powoda kary nie pozostaje w interesie publicznym, który Prezes UOKiK ma realizować. Rozstrzygnięcie zapadło na podstawie art. 479^{31a} § 1 i 3 k.p.c. O kosztach postępowania Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., znosząc wzajemne koszty między stronami.

Po rozpoznaniu apelacji, którą powód zaskarżył ww. orzeczenie w części, Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 10 marca 2021 r., VII AGa 206/19: 1. oddalił apelację; 2. zasądził od związku międzygminnego Związku w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 540 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

W uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał m.in., że apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu. Żaden podniesiony w niej zarzut nie zasługiwał na uwzględnienie. Sąd Apelacyjny podzielił w całości zarówno ocenę dowodów dokonaną przez Sąd I instancji, jak i poczynione na jej podstawie ustalenia faktyczne, przyjmując je za własne i czyniąc podstawą wydanego rozstrzygnięcia. Sąd Apelacyjny podzielił także wywody prawne Sądu Okręgowego. Sprawilo to jednocześnie, że nie zachodziła potrzeba powtarzania dokonanych prawidłowo ustaleń i rozważań. Sąd Apelacyjny odwołując się do tych rozważań i dzieląc je w całości, odniósł się jedynie tylko pokrótce do poszczególnych zarzutów apelacyjnych. W niniejszej sprawie sporne były jedynie kwestie prawne.

Sąd II instancji wskazał, że nie budzi wątpliwości, także strony apelującej, dokonana wykładnia pojęć przyłącza kanalizacyjnego i wodociągowego w rozumieniu art. 2 pkt 5 i pkt 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, dokonana w uchwale Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2017 r., III SZP 2/16. Głównym przedmiotem powyższej uchwały było właśnie zdefiniowanie ww. pojęć

w rozumieniu tej ustawy. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy poruszył jednak szereg innych wątków. Zdaniem powoda, z uchwały wynikają inne wnioski niż te wyciągnięte przez Sąd Okręgowy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji dokonał prawidłowej wykładni zarówno samych przepisów prawa, jak i treści omawianej uchwały.

Sąd II instancji ponownie przywołał treść art. 49 k.c., zgodnie z którym urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzą w skład przedsiębiorstwa (§ 1). Osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w § 1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Z żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń może wystąpić także przedsiębiorca (§ 2).

Wykładnią również powyższego przepisu zajął się Sąd Najwyższy w omawianej uchwale z 22 czerwca 2017 r., III SZP 2/16, wskazując, że „podłączenie przyłącza do sieci pozwala zerwać z zasadą *superficies solo cedit* w odniesieniu do całego odcinka przewodu, łączącego konkretną instalację kanalizacyjną w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną. Do zastosowania art. 49 § 1 k.c. wystarczający jest sam fakt połączenia urządzeń z urządzeniami przedsiębiorstwa sieciowego (...). Przyłączenie urządzenia do sieci nie rozstrzyga o statusie własnościowym przyłączanych urządzeń (...). Wspomniane połączenie skutkuje powstaniem odrębnej od nieruchomości gruntowej (której częścią składową byłyby takie urządzenia stosownie do art. 191 k.c.) rzeczy ruchomej, o własności której rozstrzyga art. 49 § 2 k.c. (...). Objęte zakresem art. 49 § 2 k.c. urządzenia przesyłowe są własnością osoby, która je wybudowała i to niezależnie od uprawnień przysługujących jej do nieruchomości (...). Przyłącze rozciągające się przez inne nieruchomości (nienależące do osoby ubiegającej się o przyłączenie do sieci) na odcinku od granicy przyłączanej nieruchomości do sieci kanalizacyjnej stanowi – po przyłączeniu do sieci – własność tej osoby, a nie własność właścicieli nieruchomości, przez które przebiega przewód”.

W świetle powyższej wykładni nie ulega zatem wątpliwości, że wybudowane przez odbiorcę, na jego koszt, przyłączy pozostaje jego własnością, także po przyłączeniu go do sieci kanalizacyjnej lub wodociągowej. Przyłączy nie staje się własnością właściciela, przez którego nieruchomość przebiega, gdyż art. 49 § 1 k.c. stanowi wyjątek od zasady *superficies solo cedit*. Konsekwentnie jednak wówczas trzeba uznać, że z chwilą przyłączenia przyłącza do sieci staje się ono częścią przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, zgodnie z art. 49 § 1 k.c. Norma prawa zawarta w art. 49 k.c. nie przesądza natomiast o tytule prawnym do urządzeń włączanych do przedsiębiorstwa. Nie rozstrzyga zatem, na jakiej podstawie przedsiębiorstwo korzysta z tych urządzeń. Niewątpliwie jednak, skoro urządzenia te stanowią część przedsiębiorstwa, to ma ono prawo z nich korzystać, zaś przeniesienie własności elementów sieci może nastąpić m.in. na podstawie art. 49 § 2 k.c.

Następnie w uzasadnieniu omawianej uchwały Sąd Najwyższy odniósł się do przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, w kontekście posiadania przyłączanego przyłącza. Sąd Najwyższy wskazał, że „za potraktowaniem przyłącza jako elementu składowego sieci, po jego przyłączeniu do sieci, przemawia definicja sieci z art. 2 pkt 7 ustawy. Skoro siecią są przewody w posiadaniu przedsiębiorstwa, które służą do dostarczania wody albo odprowadzania ścieków, to wskutek przyłączenia do sieci możliwe jest odprowadzanie cieczy od odbiorcy usługi. Najpóźniej z chwilą połączenia urządzenia z siecią przedsiębiorstwa sieciowego, obejmuje ono władztwo nad urządzeniem w celach związanych z działalnością przesyłową (...). Przyłączy ściśle wiąże się z funkcjami wykonywanymi przez sieć wodociągową albo kanalizacyjną (...). Przyłączy powinno wchodzić ostatecznie w skład sieci, ponieważ służy do odprowadzania ścieków, jest przewodem i jest wykorzystywane w tym celu przez przedsiębiorstwo sieciowe (...). Jeżeli bowiem w wyniku realizacji budowy przyłącza dojdzie do jego zespolenia z istniejącą (w tym momencie) siecią, to przyłączy przekształci się w element sieci”.

Niewątpliwie zatem w uzasadnieniu uchwały z 22 czerwca 2017 r., III SZP 2/16, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że najpóźniej z chwilą zespolenia przyłącza z siecią, przyłączy staje się elementem tej sieci oraz

że najpóźniej z powyższą chwilą przedsiębiorstwo obejmuje władztwo nad przyłączonym urządzeniem. Skoro obejmuje władztwo, to znaczy, że obejmuje w posiadanie przyłączy.

Powód argumentował przeciwnie, wskazując w szczególności, że powodowe przedsiębiorstwo nie wyraża woli objęcia przyłączy w posiadanie, a w związku z tym nie mogło dojść do przeniesienia posiadania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, z powyższą argumentacją nie sposób się zgodzić. Zgodnie z art. 348 k.c., przeniesienie posiadania następuje przez wydanie rzeczy. Wydanie dokumentów, które umożliwiają rozporządzanie rzeczą, jak również wydanie środków, które dają faktyczną władzę nad rzeczą, jest jednoznaczne z wydaniem samej rzeczy. Zgodnie zaś z art. 349 k.c., przeniesienie posiadania samoistnego może nastąpić także w ten sposób, że dotychczasowy posiadacz samoistny zachowa rzecz w swoim władaniu jako posiadacz zależny albo jako dzierżyciel na podstawie stosunku prawnego, który strony jednocześnie ustalą.

Między innymi z powyższych przepisów wynika szerokie spektrum możliwych form przeniesienia posiadania. Fakt przyłączenia wykonanego przez odbiorcę usług na własny koszt przyłącza do sieci powodowego przedsiębiorstwa, wyrażenie na powyższe zgody przez to przedsiębiorstwo, a następnie porozumienie stron co do tego, że za pomocą sieci powoda, w tym przyłączonego elementu, powód będzie dostarczał wodę i odbierał ścieki od odbiorcy, świadczą o tym, że przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne objęło przyłączy w posiadanie. Trudno bowiem byłoby uzasadnić fakt, że przyłączy jest częścią zakładu, na podstawie art. 49 § 1 k.c., a więc za jego pomocą wykonuje na rzecz odbiorcy usługi, korzysta z niego, a jednocześnie nie jest jego posiadaczem w żadnej formie.

Zatem poprzez zgodę na przyłączenie urządzenia do sieci zakładu, przedsiębiorstwo wyraża zgodę na to, aby przyłączy stało się częścią jego zakładu oraz aby przeszło w jego posiadanie. Za pomocą tego przyłącza przedsiębiorstwo będzie dostarczało wodę i odbierało ścieki.

Sąd Apelacyjny podkreślił jednocześnie, że czym innym jest przeniesienie własności, a czym innym przeniesienie posiadania. Z chwilą włączenia przyłącza

do sieci, przedsiębiorstwo obejmuje je w posiadanie, natomiast właścicielem pozostaje ten, kto je wybudował, czyli odbiorca. Własność przyłącza może być przeniesiona m.in. na podstawie art. 49 § 2 k.c.

Takie samo stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 26 września 2017 r., III SK 64/15, powołując się również na uchwałę Sądu Najwyższego III SZP 2/16 i wskazując, że po podłączeniu do sieci odcinki przewodów składające się przed przyłączeniem na przyłączy stają się elementem sieci, ponieważ znajdują się w posiadaniu przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjnego, gdyż to za ich pomocą przedsiębiorstwo to dostarcza wodę oraz odbiera ścieki. Podobnie wypowiedział się także na tle podobnego stanu faktycznego, jak w niniejszej sprawie, Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 20 lutego 2019 r., VII AGa 1747/18.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz dostawy wody i odprowadzania ścieków w sposób ciągły i niezawodny, a także zapewnić należyłą jakość dostarczanej wody i odprowadzanych ścieków.

Skoro zatem to przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody i odprowadzania ścieków, to uznać należy, że w zakres tego obowiązku wchodzi także zapewnienie sprawności przyłączy wodno-kanalizacyjnych. Z kolei zapewnienie sprawności urządzeń oznacza ponoszenie kosztów ich utrzymania, eksploatacji i remontów, w tym także usunięcia awarii przyłącza wodociągowego. Obciążenie tymi kosztami odbiorców usług stanowi przejaw nadużycia przez powoda dominującej pozycji na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, o jakiej mowa w art. 9 ust. 1 u.o.k.k.

Słusznie zatem w zaskarżonej decyzji Prezes Urzędu zakazał powodowi stosowania powyższej praktyki. Sąd Apelacyjny zauważył przy tym, że decyzja dotyczy zakazu nakładania na odbiorców obowiązku ponoszenia kosztów utrzymania, eksploatacji i remontów przyłączy, w tym także usunięcia awarii

przyłącza wodociągowego, jedynie na odcinku od granicy nieruchomości odbiorcy do miejsca wykonania włączenia do sieci wodociągowej.

Tymczasem zgodnie z definicją przyłącza wodociągowego zawartą w art. 2 pkt 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, jak również zgodnie z powoływaną uchwałą Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2017 r., III SZP 2/16, przyłączem wodociągowym jest przewód łączący sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług na całej swojej długości.

Według Sądu Apelacyjnego, zaskarżona decyzja dotyczy zatem fragmentu przyłącza wodociągowego – od granicy nieruchomości odbiorcy do miejsca włączenia do sieci. Uznać należy, że niewątpliwie organ ma możliwość zakazania stosowania pozycji dominującej w mniejszym zakresie niż ewentualnie wynika z naruszeń. Poza przedmiotem rozpoznania pozostaje zatem odcinek przyłącza pomiędzy granicą nieruchomości a wewnętrzną instalacją wodociągową. W związku z powyższym, Sąd Okręgowy ani Sąd Apelacyjny nie prowadziły rozważań dotyczących zasadności objęcia zakazem także i tego odcinka.

Z tych wszystkich względów, wyrok Sądu I instancji pozostał prawidłowy, zaś apelacja powoda jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny podał także podstawę prawną dla orzeczenia w zakresie kosztów postępowania apelacyjnego.

Pismem z 31 lipca 2021 r. powód – Związek w W. wywiódł skargę kasacyjną od ww. wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10 marca 2021 r., VII AGa 206/19, zaskarżając przedmiotowe orzeczenie w całości.

Stosownie do art. 398³ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. skargę kasacyjną oparto na zarzutach naruszenia prawa materialnego, tj.:

1. naruszeniu art. 348 i art. 349 k.c. w zw. z art. 15 ust. 4 oraz art. 19a ust. 8 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu polegającym na ich niewłaściwym zastosowaniu i przyjęciu, że wyrażenie przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne zgody na przyłączenie do sieci wodociągowej stanowi substrat czynności prawnej dwustronnej realnej niezbędnej dla przeniesienia posiadania, podczas gdy przedsiębiorstwo realizuje wyłącznie obowiązek ustawowy polegający na konieczności podłączenia osoby ubiegającej się o przyłączenie, która zrealizowała

przyłączy zgodnie z wydanymi warunkami technicznymi i nie wyraża woli przyjęcia posiadania przyłącza;

2. naruszeniu art. 5 ust. 2 i art. 15 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu polegającym na ich błędnej wykładni i przyjęciu, że możliwym jest by ten sam odcinek przewodu, którym dostarczana jest woda do nieruchomości, był jednocześnie przyłączem wodociągowym i pozostawał elementem sieci wodociągowej (będącej urządzeniem wodociągowym), podczas gdy z uwagi na dychotomiczny charakter podziału elementów infrastruktury wodociągowej na przyłącza i urządzenia (w tym sieci), nie jest możliwym by ten sam odcinek przewodu jednocześnie mieścił się w obu wymienionych kategoriach;

3. naruszeniu art. 49 § 2 k.c. i art. 15 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu polegającym na nieuwzględnieniu, iż roszczenie o nabycie własności urządzeń przesyłowych nie obejmuje przyłączy wodociągowych, ponieważ przepisy ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu wprost wskazują, iż to osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci jest odpowiedzialna za realizację na własny koszt budowy przyłącza wodociągowego i co do zasady pozostaje jego właścicielem.

W oparciu o powyższe zarzuty – rozwinięte następnie w uzasadnieniu skargi kasacyjnej – [...] wniósł o: 1. uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu za I i II instancję oraz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego za wszystkie instancje według norm przepisanych; 2. ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Jednocześnie wniesiono o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

Pismem z 13 października 2021 r. odpowiedź na skargę kasacyjną złożył Prezes UOKiK, wnosząc o: 1. oddalenie skargi kasacyjnej, 2. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych. Jednocześnie Prezes

Urzędu wniósł o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie. W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany rozwinął swoje stanowisko.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jako niezasadna podlega oddaleniu. Zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego odpowiada prawu, zaś skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych zarzutów (podstaw).

Na wstępie należy zauważyć, że przedmiotem zaskarżenia przed Sądem I instancji była decyzja Prezesa UOKiK odnosząca się do sytuacji jedynie fragmentu instalacji wodociągowej, poza działką stanowiącą własność właściciela przyłącza (inwestora), tj. od granicy działki do miejsca włączenia do rury przesyłowej sieci wodociągowej (w praktyce fragment taki najczęściej znajduje się w pasie drogowym). Tymczasem wywody skargi kasacyjnej (podobnie jak i wcześniej apelacji) odnosiły się w istotnym zakresie do problematyki przyłącza jako całości, tym samym wykraczając w znacznej części poza zakres rzeczywistego sporu.

Nadto w treści skargi kasacyjnej (s. 16) odniesiono się do rzekomych stwierdzeń Sądu Apelacyjnego, że „dokonał prostej wykładni, opierając się na brzmieniu art. 49 § 1 k.c., iż skoro przyłącza są urządzeniami w rozumieniu art. 49 §1 k.c., to z tego tytułu ich właściciele mogą skutecznie wywodzić roszczenie z art. 49 § 2 k.c.”. Na s. 4 skargi podniesiono, że: „finalnie Sąd II instancji stwierdził, że przyłącza podlegają odpłatnemu przejęciu przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne na podstawie art. 49 § 2 k.c.”. W rzeczywistości brak jakichkolwiek tego typu stwierdzeń w uzasadnieniu tego wyroku, a odniesienia do art. 49 § 2 k.c. mają charakter wzmiankowy i nie odnoszą się do roszczenia w tym zakresie i jego ewentualnej skuteczności. Skarga odnosi się tym samym do treści nieistniejącej w uzasadnieniu wyroku, a tym samym argumentacji, która nie leżała u podstaw jego wydania. Przy okazji czyni to zarzut trzeci skargi kasacyjnej („naruszenie art. 49 § 2 k.c. i art. 15 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu polegające na nieuwzględnieniu w wyroku okoliczności, iż roszczenie o nabycie własności urządzeń przesyłowych

nie obejmuje przyłączy wodociągowych, ponieważ przepisy ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu wprost wskazują, iż to osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci jest odpowiedzialna za realizację na własny koszt budowy przyłącza wodociągowego i co do zasady pozostaje jego właścicielem”) irracjonalnym a przez to bezzasadnym, jest on bowiem zupełnie niezwiązany z przedmiotem sporu.

Na marginesie należy zgodzić się z pozwanym, że Sąd Apelacyjny w żadnym miejscu uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie zakwestionował stosowania przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu (w szczególności art. 15 ust. 1) jako normy szczególnej względem przepisów k.c. w zakresie realizacji budowy przyłączy. Rozważania powoda na temat wyłączenia stosowania art. 49 § 2 k.c. z uwagi na treść stanowiących regulację szczególną przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu – należy uznać za dotyczące materii pozostającej bez związku z przedmiotem sprawy, tj. dla uznania, iż powód naruszył zakaz nadużywania pozycji dominującej.

Pozostałe zarzuty powoda (zarzut 1 i 2) pozostają w związku z przedmiotem sporu, zakres argumentacji znacząco przekracza jednakże zakres jedynej kwestii spornej – odnoszącej się do fragmentu przyłącza poza nieruchomością odbiorcy usług.

Warto na wstępie zaznaczyć, że przyłączy posiada definicję legalną zawartą w art. 2 pkt 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu – cyt.: „przyłączy wodociągowe – odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym”. Pojęcie to w zasadzie odpowiada technicznej definicji przyłącza, nieograniczone jest bowiem wyłącznie do obszaru nieruchomości odbiorcy (z definicji wynika, że instalacja wodociągowa wewnętrzna jest położona w nieruchomości odbiorcy usług, zaś umiejscowienie przyłącza nie zostało określone). W praktyce jednak definicja legalna wywoływała pewne wątpliwości (poprzez brak odniesienia do fragmentu przyłącza w rozumieniu technicznym znajdującego się poza granicami działki), stąd też Sąd Najwyższy uchwałą z 22 czerwca 2017 r., III SZP 2/16, „uzupełnił” definicję ustawową, przyjmując, że określa ona przyłączy na całej swojej długości niezależnie

od umiejscowienia na nieruchomości inwestora czy też poza nią. Zakres sporu dotyczy tego fragmentu przyłącza, który nie będąc wprost objęty definicją z ustawy, został objęty definicją przyjętą przez Sąd Najwyższy w ww. uchwale, w której stwierdzono, iż: „przyłączem wodociągowym w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (...) jest przewód łączący sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług na całej swojej długości”. Tym samym przesądza, że w skład przyłącza w rozumieniu definicji ustawowej wchodzi również odcinek poza granicami nieruchomości odbiorcy (w granicach nieruchomości stanowiącej własność osoby trzeciej, najczęściej w pasie drogowym) łączący się tam z siecią wodociągową.

Warto również zauważyć, że w uchwale tej znajduje się odpowiedź na właściwie wszystkie kwestie podnoszone w zarzutach przez powoda. Argumentacja ta przesądza o bezzasadności jego zarzutów.

Nie jest zasadny zarzut skargi kasacyjnej, w którym strona powodowa zarzuciła wyrokowi Sądu Apelacyjnego naruszenie art. 348 i art. 349 k.c. w zw. z art. 15 ust. 4 oraz art. 19a ust. 8 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu poprzez niewłaściwą interpretację odnoszącą się do przeniesienia posiadania przyłącza.

Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie przychylił się do interpretacji zastosowanej w sprawie przez Sąd Apelacyjny. Zgodnie z treścią art. 348 k.c., przeniesienie posiadania następuje przez wydanie rzeczy (czynność faktyczną). Wydanie dokumentów, które umożliwiają rozporządzanie rzeczą, jak również wydanie środków, które dają faktyczną władzę nad rzeczą, jest jednoznaczne z wydaniem samej rzeczy. Przeniesienie posiadania przyłącza poza granicą nieruchomości odbiorcy ma miejsce w sytuacji faktycznego połączenia z siecią. Należy zgodzić się z pozwanym, iż w związku z tym, że posiadanie rzeczy polega na sprawowaniu faktycznego władztwa nad nią, przedmiotem posiadania odbiorcy (inwestora) może być jedynie odcinek przewodów do granicy nieruchomości, zaś poza tą granicą posiadaczem przewodów wodociągowych, stanowiących przyłącze, jest przedsiębiorstwo.

Argumentacja powoda w przedmiocie braku woli przejęcia posiadania przyłącza wodociągowego, a nawet protestowania przeciwko takiemu przejęciu

w posiadanie, wydaje się mocno sztuczna, wykreowana na potrzeby sporu, celem obciążenia kosztami utrzymania, eksploatacji i remontów, w tym także usunięcia awarii, odbiorców usług, co stanowi przejaw nadużycia przez powoda dominującej pozycji na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, o jakiej mowa w art. 9 ust. 1 u.o.k.k.

Powodowi, jako przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu, wydawane są przez odbiorcę (inwestora) dokumenty dotyczące przyłączy, gdyż jest to warunek niezbędny do uzyskania zgody na podłączenie do sieci. Dochodzi do faktycznego przeniesienia posiadania poprzez wydanie rzeczy, zgodnie z przywołanym przepisem art. 348 k.c. Sąd zauważa przy tym, że wbrew twierdzeniom powoda (s. 13 skargi kasacyjnej), realizacja ustawowego obowiązku (bez swobodnej woli) połączenia przyłącza z siecią, nie wyklucza *per se* przejęcia przyłącza w posiadanie.

Trudno uznać, w przypadku dostarczania usług w interesie publicznym przez zobowiązane do tego przedsiębiorstwo, korzystanie z przyłącza w równym stopniu przez odbiorcę usług i jego dostawcę, za dowód wykluczający przeniesienie posiadania (s. 12 skargi). Na marginesie należy przy tym pamiętać, że pozycja dostawcy tego typu usług jest dominująca i może prowadzić do nadużyć – także w kontekście przerzucania obowiązków i kosztów utrzymania infrastruktury na odbiorcę. „Równość” w użyciu przyłącza jest więc mocno wątpliwa – to dostawca usług (oczywiście istotnie zobowiązany przez prawo) jest profesjonalistą, zaś samo przyłącze staje się częścią infrastruktury zarządzanej przez przedsiębiorstwo w interesie publicznym. Nie można tym samym wykluczyć uznania obiektywnego działania (niezależnie od faktu, że stanowi ono obowiązek wynikający z przepisów prawa) w postaci świadczenia usług przez przedsiębiorstwo za *animus rem sibi habendi* w stosunku do przyłącza włączonego do sieci.

Włączenie przyłącza do sieci oznacza przejęcie go w posiadanie przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne. Warto zwrócić uwagę na cytowaną uchwałę III SZP 2/16, w której Sąd Najwyższy podkreślił: „dla ustalenia pojęcia sieci decydujące znaczenie ma posiadanie przewodów przez przedsiębiorstwo, a nie techniczny lub formalny status tych przewodów i urządzeń (...). Za sieć można uznać tylko te przewody i odcinki, które są

w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego. Przewody i odcinki, które nie są w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, nie mogą być traktowane jako sieć. Dlatego można przyłączyć się tylko do takich przewodów, które są w posiadaniu przedsiębiorstwa kanalizacyjnego, co oznacza, że można się przyłączyć tylko do istniejącej sieci (...). Jeżeli takowa istnieje poza granicą nieruchomości (ale nie przy granicy nieruchomości albo na obszarze nieruchomości), to bez budowy przyłącza wykraczającego poza granice przyłączanej nieruchomości nie można przyłączyć instalacji kanalizacyjnej z nieruchomości do sieci (bo ta nie istnieje na odcinku między rurą w pasie drogowym a granicą nieruchomości)". Nadto warto za cytowaną uchwałą powtórzyć: „przyłącze powinno wchodzić ostatecznie w skład sieci, ponieważ służy do odprowadzania ścieków, jest przewodem i jest wykorzystywane w tym celu przez przedsiębiorstwo sieciowe (...). Jeżeli bowiem w wyniku realizacji budowy przyłącza dojdzie do jego zespolenia z istniejącą (w tym momencie) siecią, to przyłącze przekształci się w element sieci".

Zgodzić należy się z pozwanym, że trudno wyobrazić sobie sytuację, w której wprawdzie przyłącze stanowi element sieci wodociągowej, ale przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne go nie posiada. Takie rozwiązanie kolidowałoby zresztą z definicją przedsiębiorstwa na gruncie art. 55¹ k.c.

Warto również, w realiach niniejszej sprawy, w której chodzi wyłącznie o część przyłącza położoną poza nieruchomością obiorcy usług, wskazać aspekt praktyczny takiego rozwiązania. Kwestionowany fragment przyłącza najczęściej znajduje się (podobnie jak rura sieci wodociągowej, do której się włącza) w pasie drogowym. Ewentualne remonty i usunięcie awarii tak umiejscowionego przyłącza to kwestie wiążące się z zajęciem pasa drogowego, wniosek w tym zakresie winien być złożony przez osobę posiadającą tytuł prawny do instalacji znajdującej się w pasie drogowym. Z oczywistych względów zarówno wnioskowanie, jak i wykonanie stosownych napraw, powinno obciążać posiadacza – profesjonalistę, którym jest przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, dla którego czynności te są naturalne, dysponuje bowiem wykwalifikowanym personelem zarówno zarządzającym kwestiami zajęcia pasa, jak i usuwającym awarie. Polemizując z powodem (s. 8 skargi) należy stwierdzić, że trudno uznać

przyłącze (w szczególności we fragmencie znajdującym się poza nieruchomością odbiorcy) za służące wyłącznie potrzebom jednego odbiorcy, szczególnie w kontekście jego awarii. Awaria taka, która następuje przed zaworem na wodomierzu głównym, upośledza funkcjonowanie całego odcinka sieci, a nie jedynie jednego odbiorcy. Stąd też przesądzenie o przedsiębiorcy jako posiadaczu w takim przypadku ma również wymiar praktyczny.

Za niezasadny uznać należy również kolejny zarzut w zakresie naruszenia art. 5 ust. 2 i art. 15 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, odnoszący się do dychotomicznego podziału elementów infrastruktury wodociągowej na przyłącza i urządzenia (w tym sieci). Zdaniem powoda, nie jest możliwym by ten sam odcinek przewodu jednocześnie mieścił się w obu wymienionych kategoriach.

Zgodzić należy się z pozwanym, że powód prezentuje statyczne podejście do kwestii ustalenia zakresu przedmiotowego pojęcia „sieci” i tym samym ignoruje aspekt dynamiczny zagadnienia. Cytowana już uchwała Sądu Najwyższego III SZP 2/16 jednoznacznie przeczy stanowisku powoda wskazując: „podział odcinków przewodu kanalizacyjnego (a także wodociągowego) na stanowiące przyłącza i te, które są elementami sieci, nie ma (...) charakteru dychotomicznego w tym znaczeniu, że jest niezmienny bez względu na moment ich definiowania, lecz ulega zmianom w zależności od tego, w którym momencie oceniany jest stan posiadania przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjnego. Jeżeli bowiem w wyniku realizacji budowy przyłącza dojdzie do jego zespolenia z istniejącą (w tym momencie) siecią, to przyłącze przekształci się w element sieci”. Oczywiście poszczególne elementy sieci mogą zyskać różny status prawny (właściciel przedsiębiorstwa może dysponować różnymi tytułami prawnymi do poszczególnych fragmentów, posiadających różnych właścicieli).

Tym samym zastosowana przez powoda definicja przyłącza dotyczy jego ujęcia statycznego i nie przesądza ona w żadnym razie kwestii, czy po połączeniu z siecią przyłącze stanie się jej częścią oraz w jakim zakresie.

Mając wszystko powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, oddalając skargę kasacyjną (pkt 1) oraz rozstrzygając o zwrocie kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym (pkt 2).

[SOP]

[ms]